Volgens Groen en zijn vrienden sloeg dit uitsluitend op het *burgerlijk* armbestuur, maar niet op het *kerkelijk* armbestuur en behoefde het verslag van den Koning dus ook alleen te gaan over de verrichtingen van de burgerlijke armenzorg. Maar zelfs Prof. Fabius acht in zijn *Sociale vraagstukken* pag. 300 de argumenten voor deze exegese aangevoerd toch minder juist, en het ontbreken van het woord *burgerlijk* of *openbaar* schijnt metterdaad aan te duiden, dat de Grondwetgever bedoeld heeft, dat èn de regeling door de wet èn het Koninklijk verslag het armbestuur *in het algemeen* zou gelden, dus ook de kerkelijke armenzorg. En in elk geval kan een Regeering, die in haar conscientie overtuigd is, dat de Grondwet haar deze verplichting oplegt, niet anders doen, zoolang de Grondwet niet herzien is, dan deze verplichting uit te voeren.

Dit laatste is naar het ons voorkomt èn in 1854 èn thans wederom te veel uit het oog verloren. In 1854 heeft men, om aan de kiem van het argument, dat destijds door de Regeering telkens werd aangevoerd, te ontkomen, aan het bedoelde Grondwetsartikel een verklaring trachten te geven, die met de letterlijke bewoordingen van dit artikel toch kwalijk te rijmen valt. En thans is men over de verplichting, die de grondwet ten deze aan de Regeering oplegt, geheel heengegleden. Natuurlijk kan de vraag gesteld worden, of heel dit grondwetsartikel wel deugt; of het niet een uiterst gevaarlijk beginsel is, dat het armbestuur een voorwerp is van regeeringszorg en *door de wet moet geregeld worden*; of zich daarin feitelijk, evenals bij het artikel over het openbaar onderwijs, niet de gedachte uitspreekt, dat *onderwijs* en *armenzorg* eigenlijk een tak zijn van een *publieken staatsdienst*, waarvoor de Overheid heeft te zorgen. Zelfs de uitdrukking, dat de Overheid de armenzorg *overlaat* aan de kerkelijke en particuliere liefdadigheid, achten we in verband met dit grondwetsartikel een zeer gevaarlijke uitdrukking, en we begrijpen niet, dat deze uitdrukking in de bestaande Armenwet, geprezen is zelfs van Gereformeerde zijde. Maar hoe principieel ons bezwaar ook tegen Artikel 193 moge zijn, omdat hierin het vitium originis van heel den toestand schuilt, zoolang dit artikel bestaat, kan aan de Regeering geen verwijt worden gemaakt, dat zij dit artikel uitvoert, en strekt het haar eer tot lof, dat zij bij die uitvoering nog getracht heeft zooveel mogelijk de gevaarlijke gevolgen van dit artikel te vermijden. Alleen zou de vraag mogen gesteld worden, of de Regeering niet wijzer had gedaan, nu de Grondwetsherziening toch op komst is, ook Artikel 193 te *herzien* en eerst daarna een *nieuwe* Armenwet op grondslag van deze nieuwe grondwet voor te stellen. Tal van moeilijkheden, waarvoor de Kerken thans staan hadden dan ondervangen kunnen zijn. Nu zal men steeds op het bezwaar stuiten, dat de Kerken tegen verschillende bepalingen van de Armenwet bedenking hebben en de Rekeering daarop antwoorden zal: zelfs al erken ik de juistheid dezer bedenkingen, ik kan niet anders handelen, want de Grondwet dwingt me.

Dr. H. H. K.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Ds. J. H. Houtzagers en in zeer hartelijken dank ontvangen van N. N. te Velp ƒ 10; van de Geref. Kerk te Arnhem ƒ 5. Bij Ds. H. W. v. Loon te Amsterdam ƒ 5 en een gift van ƒ 0.50 en een van ƒ 0.40, saam ƒ 5.90, gevonden in de collecte Geref. Kerk. Van den heer J. W. Blauw te Doornspijk ƒ 2.50. Hartelijk dank voor deze liefde.

Kootwijk. Ds. J. H. HOUTZAGERS.

Leestafel.

A. C. DUKER, Theol. Doct. GISBERTUS VOETIUS. Boekhandel en Drukkerij voorheen E. J. BRILL. Leiden. 1910.

Het magistrale werk over VOETIUS, waaraan DR. DUKER sedert jaren bezig is en dat reeds vroeger hier door mij werd besproken, nadert zijn voltooiing.

Van het IIe deel is thans het 3e of laatste stuk en van het IIIe deel het 1e stuk verschenen.

Wij hebben nu nog één aflevering, gevolgd door een naam- en zaakregister, te wachten.

Dat DUKER's VOETIUS zoo goed als gereed is, — zal voor de beoefenaars der vaderlandsche kerkhistorie en voor allen, die belang stellen in het leven en de werken van dezen vorst der gereformeerde Scholastiek, een goede tijding zijn, die, al komt zij dan ook niet uit een vèr land, voor hen is, om met Israels Wijze te spreken, als frisch water voor een amechtige.

En dat niet slechts voor wie aan vaderlandsche kerkgeschiedenis, maar ook voor wie aan kerkrecht, aan dogmatiek en ethiks doen.

De groote verwachtingen toch, door wat reeds van dit studiewerk verscheen, opgewekt, zijn volkomen bevestigd.

Niet alleen komt het welgeteekend beeld van den „primarius theologiae professor" der Stichtsche hoogeschool, wiens invloed op het kerkelijk leven zoo verstrekkend is geweest, in deze monographie ten volle uit, maar ook voor wie niet onbekend is met zijn werken op de laatste drie der, door mij zoo even genoemde, gebieden der Theologie, werpt zij, op menig punt in die werken, een verrassend licht.

Daarbij komt, dat het ons gereformeerden, voor wie VOETIUS de glorie van de familie is, aangenaam aandoet, hem nu eens van onverdacht onpartijdigen kant — de heer DUKER is in theologicis niet een der onzen — in al den glans zijner massale geleerdheid, in al de charme zijner innige vroomheid, in al de kracht zijner uit massieve overtuiging geboren strijdvaardigheid, — aan de wereld te zien gepresenteerd.

En wat hier des te meer waarde aan geeft is, dat dit geschiedt door een bevoegd beoordeelaar.

Door 'n Theoloog.

De tijding, dat de auteur zijn voornemen reeds zoo goed als ten uitvoer heeft gebracht, mag dus metterdaad en insonderheid voor ons, een verblijdende heeten. Allerlei omstandigheden toch, onafhankelijk van Dr. DUKER's willen, hadden de uitvoering van zijn plannen kunnen verhinderen, en tegen die mogelijkheid is vaak met bezorgdheid opgezien.

Wij Gereformeerden zullen plezier beleven van dit boek.

Onze VOETIUS, buiten onze kringen, de veelzijns miskende, zal er beter door gekend en als man van beteekenis door erkend worden.

Het moge al waar zijn wat BUSKEN HUET in diens LAND VAN REMBRANDT ergens van hem zegt, dat hij „aan de europeesche gedachte niets heeft toegevoegd", — uit dit werk zal men leeren, dát en hoe hij het theologisch denken van het calvinistisch protestantisme althans heeft verhelderd.

Geen *Pater* ecclesiae was hij als CALVIJN, maar *Doctor* ecclesiae als THOMAS VAN AQUINO en Aristotelicus als deze, doch zonder als deze ook zelf wijsgeer te zijn. Toch zal men, door wat DUKER daaromtrent hier nog eens verhaalt, moeten toestemmen, dat het getuigt van zijn wijsgeerigen zin, dat hij, ook zonder van de in zijn tijd met DES CARTES opkomende „nieuwe philosophie" het fijne te snappen, terstond en als bij intuitie het gevaar voelde dat in haar voor de Theologie stak.

De geschiedenis van de Gereformeerde Theologie, uitloopend, omstreeks 1750, op een debacle, heeft VOETIUS op dit stuk in het gelijk gesteld en een artikel in de REVUE DES DEUX MONDES deed dit ook nog eens ten jare 1891.

Niet op COCCEJUS en diens met het Cartesianisme zoo innig verbonden school, maar op VOETIUS ging dan ook de, in de laatste helft der vorige eeuw ten onzent hernieuwde beoefening der gereformeerde Theologie weer terug, om haar van hem uit verder te ontwikkelen.

Om mijn lezers, die met dit werk van DR. DUKER nog geen kennis hebben gemaakt, er eenig denkbeeld van bij te brengen, laat ik hier afdrukken den inhoud van het nu compleet geworden IIe deel.

Eerste Hoofdstuk.

De openingsdisputatie. Naeranus en Batelier . . . . . bl. 1—70

Tweede Hoofdstuk.

Eene desperate zaak. De Bossche broederschap . . . . . „ 71—131

Derde Hoofdstuk.

De nieuwe philosophie. Regius en Descartes . . . . . „ 132—201

Vierde Hoofdstuk.

Coccejus en Heidanus. Puriteinsche „precysheyt" . . . . . „ 202—270

Vijfde Hoofdstuk.

„Roepende" zonden en kleine ongerechtigheden . . . . . „ 271—354
Bijlagen . . . . . „ I—C.

Dit vijfde hoofdstuk vormt nu het thans verschenen 3e stuk van deel II.

Er wordt eerst in gehandeld van „de roepende zonden".

„Onder den term „roepende zonden", om waaruit roepende zonden is in de kerkelijke ethiek en velerlei verstaan. DR. DUKER deelt hier mede hoe VOETIUS er ook onder verstond het bedrijf der „lombarden" of de houders van pandjeshuizen en dit in verband vooral met den woeker. Hoe hij dan dit sociale euvel — de interest welke de „tafelhouders" eischten was 3½ pCt. — op zijn colleges besprak en wel in een dubbele disputatie, waarin hij de vragen beantwoordde: „wat onder woeker is te verstaan?" en „is het geoorloofd geld tegen interest uit te leenen?" Naar aanleiding van de quaestie der „pandjesmuizen" alzoo is deze disputatie een merkwaardige bijdrage voor het zedelijk vraagstuk van het geoorloofde van de „renten". VOETIUS zegt daaromtrent, evenals reeds CALVIJN had gedaan, en dat tegenover het doctrinarisme dat zich o. a. op Aristoteles' *„geldt jongt niet"* beriep, — zeer verstandige dingen.

Een tweede, in VOETIUS' oogen „roepende" zonde en daarom door hem bestreden, was de bestemming, te Utrecht gegeven aan de inkomsten der vijf kapittelgoederen, die na de Reformatie uit roomsche in gereformeerde handen overgegaan. „Illustre familiën werden uit de inkomsten daarvan, door het toekennen van prebenden en beneficiën ruimschoots bevoor recht". Over den befaamden strijd van VOETIUS daartegen handelt DUKER van p. 294—334.

Daarna, tot op p. 340 over VOETIUS' bestrijding van wat hem evenzeer een „roepende zonde was, het „patronaatschap", waardoor in de kerken vaak „onbekwame predikanten werden ingedragen door jonkers of door Magistraatspersonen, met voorwending dat zij jus patronatus hadden".

Op p. 360 komt de geleerde schrijver dan tot VOETIUS' bestrijding van wat voor desen wel geen „roepende zonden", maar toch „ongerechtigheden" waren.

Hiertoe behoorde dan allereerst het „hazardspel", om het even hoe dit plaats vond; met kaarten of dobbelsteenen; op het ganzen- of op het nilenbord". De zaak hing voor VOETIUS saam met het misbruik, dat er van Gods Naam werd gemaakt, onder anderen, door het *lot*, en hij heeft er, zooals DUKER dan ook vermeldt en nauwkeurig beschrijft, een afzonderlijke disputatie aan gewijd.

Het slot van dit 3e stuk en daarmede van het IIe deel is gewijd aan de beschrijving van VOETIUS' strijd tegen een in zijn oogen andere, zij het ook minder groote ongerechtigheid: „het vergezelschappen met het orgel van den kerck-zang der gemeente".

Na de lezing van dit zoo interessante hoofdstuk kwam de vraag bij mij op, of van VOETIUS' standpunt bezien, dat *kleine* ongerechtigheden in den titel wel geheel juist is? —

Van het 3e deel wordt in het andere nu verschenen stuk, in het eerste hoofdstuk onder den titel: DE HOOGLEERAAR, een beschrijving gegeven van VOETIUS lotgevallen gedurende zijn professoraat.

Bijzonder belangrijk is wat hier wordt medegedeeld omtrent diens „methodus docendi" — of de wijze waarop hij zijn onderwijs had ingericht.

DR. DUKER heeft daarbij niet verzuimd de werken van den hoogleeraar, die uit dat onderwijs zijn ontstaan, uitvoerig te beschrijven.

Allereerst de EXERCITIA ET BIBLIOTHECA STUDIOSI THEOLOGIAE, een theologische Encyclopaedie en bibliographie. (p. 28—32).

Verder, de DISPUTATIONES THEOLOGICAE SELECTAE in V deelen, vrucht van zijn Zaterdags disputcollege over allerlei onderwerpen uit de dogmatiek en de ethiek (p. 32—p. 51).

Dan, TA ASKÊTIKA SIVE EXERCITIA PIETATIS, de schools-mystieke handleiding voor het godsdienstig-zedelijk leven (p. 51—58).

Eindelijk, het vierde standaard-werk, de POLITICA ECCLESIASTICA, het bekende leerboek van kerkrecht (p. 58—74).

De klaarheid en duidelijkheid waarmee DR. DUKER deze hoofdwerken van VOETIUS beschrijft; de citaten en toelichtingen die hij daarbij telkens aan den voet der bladzijden geeft, maken dit hoofdstuk tot een voortreffelijke isagoge of inleiding tot de schriften van den kerkleeraar.

Het zijn deze, met groote akribie vermelde citaten, welke met de toelichtingen èn de, achter ieder deel gevoegde, zoo belangrijke Bijlagen het werk maken tot een *studieboek*.

Maar ook aan het niet-theologisch geschoolde publiek onder ons, voor hetwelk de noten en Bijlagen een waarschijnlijk al te zware kost is, kan ik dit werk als *leesboek* aanbevelen.

DR. DUKER, die zijn stof zoo volkomen beheerscht, geeft in den tekst zelf een voor ieder beschaafd mensch verstaanbare en in zeer onderhoudenden stijl geschreven levensbericht van GISBERTUS VOETIUS.

Hier is de historie-schrijver aan het woord. De echte.

Achter zijn tweede deel liet de schrijver als „motto" 'n woord afdrukken van WTENBOGAERT.

In neem daar alleen dit uit over:

„Een historij-schrijver behoort onpartijdich te wezen, immers onpartydich te schrijven. Daer passie domineert, daer heeft selden reden of waerheydt plaatse."

Een motto dat ook vóór de GISBERTUS VOETIUS van DR. DUKER geen ongepast figuur zou maken.

Moge dit werk van den niet-gereformeerden doctor Theologiae over den grooten Doctor der gereformeerde kerk onder ons, zoo door vakmannen als leeken in het vak der Theologie, met dankbaarheid aanvaard, ruim gekocht en druk gelezen worden.

En dat niet slechts in EUROPA, maar ook onder onze kerkelijke vrienden in AMERIKA en ZUID-AFRIKA.

G.

Officieele Berichten.

VENLO. Het waren voor de Gereformeerden te dezer plaatse gewichtige, maar tevens verblijdende dagen die ze den laatsten tijd doorleefden. Mocht onder leiding van haren consulent, den heer Both van Eindhoven, en met medewerking van den kerkeraad van Helmond den 8en Maart j.l. de instituëering van de kerk van Venlo plaats hebben, aan den avond van 22 Maart d.o.v. werden de gekozen broeders, de ouderlingen Eijkman en Koerselman en de diakenen Van Baardewijk en Meijer, door denzelfden leeraar in hunne ambten bevestigd.

Al deze gebeurtenissen, die onder den zegen des Heeren hier mochten plaats vinden, zijn mede een gevolg van den onvermoeiden arbeid, door den heer Dekker in den dienst der Evangelisatie hier en elders in Limburg verricht.

Zegene de Heere zijnen verderen arbeid, ook nu hij, ingevolge besluit van de classis 's-Hertogenbosch, mag staan naar den Dienst des Woords en der Sacramenten, en kome die arbeid in hoofdzaak de kerk van Venlo ten goede. Moge ze bovenal strekken tot eer van 's Heeren naam en uitbreiding van Zijn Koninkrijk.

Deze jeugdige kerk, de eerste Gereformeerde kerk in Limburg, zij in aller voorbede aanbevolen.

Namens den kerkeraad:
G. J. KOERSELMAN, *scriba.*

Voorloopig adres: G. J. Koerselman, Venlo, Retraitelaan 7.

Aan de Geref. Kerken in Nederland.

De deputaten voor de Zending onder de Joden van de Geref. Kerken in Nederland ontvingen van den kerkeraad der Geref. Kerk van Rotterdam het verzoek, aan de kerken het volgende mede te deelen:

De kerkeraad heeft zich genoodzaakt gezien, gehoord het rapport zijner deputaten, om alle verband met de Vereeniging „Mordechai" Zending onder de Joden alhier drijvend, te verbreken.

Op grond van deze mededeeling verzoeken de deputaten aan de kerken, geen sprekers namens die Vereeniging meer toe te laten en giften, collecten enz. toe te zenden aan de door de Synode benoemde deputaten.

Tevens vermelden deputaten nog, dat naar de acta der laatst gehouden Generale Synode de classis Rotterdam in hare December-vergadering in de plaats van Ds. A. van Veelo heeft benoemd Ds. H. C. v. d. Brink van Rotterdam.

De deputaten voornoemd:
J. DOUMA, *voorzitter.*
H. C. v. D. BRINK.
J. D. v. D. VELDEN, *scriba.*

Rotterdam, 29 Maart 1911.

P.S. Andere kerkelijke bladen worden verzocht dit bericht over te willen nemen.

Buitenland.

Gemengd Nieuws.

Men wil te Eisenach in Thuringen voorstellingen geven van het lijden van Christus; echter niet op de manier waarop dit in Oberammergau om de tien jaar geschiedt. Daar geven de dorpelingen om de tien jaar tooneelvoorstellingen die het lijden en sterven van den Christus moeten afbeelden. Met hoeveel devotie de inwoners van Oberammergau die voorstellingen geven, toch is voor den oprechtgeloovige de gedachte reeds stuitend, dat hetgeen het heilige der heilige is, in de Openbaring Gods op het tooneel wordt gebracht. Maar wat dan te zeggen van het voornemen om in den Stadsschouwburg in de maand Augustus door tooneelspelers van beroep z.g. vrome spelen te laten geven? De *Vorstand* der Evangelische gemeente te Eisenach heeft reeds zijn protest laten hooren en betoogde dat de Christus van het tooneelstuk dat opgevoerd worden zal, in tegenspraak is met het godsdienstig bewustzijn van het Protestantisme, ja, van het Christendom in het algemeen. Dr. Frerichs, die in genoemden *Vorstand* het op te voeren tooneelstuk critiseerde, legde daarbij vooral den nadruk op het feit, dat daarin Jezus voorgesteld wordt als de onechte zoon van Herodes en optreedt als verdediger der vrije liefde. De vergadering besloot met algemeene stemmen op één na, de verklaring af te leggen, dat de opvoering van het tooneelstuk te betreuren zou zijn, daar de Christus van dat stuk in tegenspraak is met het godsdienstig bewustzijn des volks. Alleen de Oberburgemeester was het met die verklaring niet eens. Hoe jammer dat deze *Vorstand* zich niet verheffen kon tot het standpunt, dat het een smaadheid is den Heere der Gemeente aangedaan, wanneer men Hem sprekend, getuigend, lijdend en stervend op het tooneel brengt. Het schijnt echter dat tot het kwaad reeds ten volle besloten is; de contracten zijn gesloten, daarom heeft Eisenach's burgemeester zich zeker niet naar het protest van de meerderheid van den *Vorstand* willen voegen.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

AAN VRAGERS.

Waarom leest men herhaaldelijk, dat Abraham en andere aartsvaders naar Egypte gingen om koren te koopen, als er in hun land honger was? Had Egypte dan zooveel meer koren dan Kanaän, dat toch ook een vruchtbaar land was, waar graan groeide? W. te G.

Ongetwijfeld was Kanaän oudtijds een vruchtbaar land. Het „vloeide van melk en honig." Ook was er veel koren. Dat weten we uit het Nieuwe Testament, maar ook reeds in het Oude lezen wij, Psalm 65 : 10 tot 14:

„Gij bezoekt het land, en hebbende het begeerlig gemaakt, verrijkt Gij het grootelijks; de rivier Gods is vol waters. Wanneer Gij het alzoo bereid hebt, maakt Gij hunlieder koren gereed. Gij maakt zijne opgeploegde aarde dronken; Gij doet ze dalen in zijne voren; Gij maakt het week door de druppelen; Gij zegent zijn uitspruitsel. Gij kroont het jaar Uwer goedheid; en Uwe voetstappen druipen van vettigheid. Zij bedruipen de weiden der woestijn; en de heuvelen zijn aangegord met verheuging. De velden zijn bekleed met kudden, en de dalen zijn bedekt met koren; zij juichen, ook zingen zij."

Er was dus in de tijden der koningen en later overvloed van graan in Palestina. Doch in vroegere dagen, zooals die der aartsvaders, was dit niet altijd zoo.

Het land werd toen bewoond door verschillends volksstammen, die soms elkaar beoorloogden, en over het geheel schaars bevolkt. Voor een deel werd het land bewoond door herders, die met hun groote kudden er doortrokken, gelijk trouwens ook de aartsvaders zelf deden. Dit zou natuurlijk onmogelijk zijn geweest, indien al het land reeds verdeeld ware en eigenaars had of bebouwd was. Doch er was nog land en ruimte in overvloed. Maar ook, een groot deel des lands leverde geen koren. Wie dat verbouwde, deed het voor zich zelf. De herders die natuurlijk in den regel geen landbouwers konden wezen, wijl ze nu hier dan daar woonden, moesten het noodige graan meestal koopen. Wanneer er gebrek aan kwam, daar zorgde de graanbouwer allereerst voor zich zelf en de zijnen en wilde niets afstaan. De herders leden dan gebrek.

Nu was in Egypte de toestand ganseh anders. Daar waren geen rondzwervende herders met groote kudden, en bijna heel de bevolking leefde van den landbouw. Dezen werd gemakkelijk gemaakt, doordat de rivier de Nijl tegen het najaar over het land stroomde, wat een weldaad was, wijl het in Egypte bijna nooit regent. In het slib dat achterbleef, kon het zaad gemakkelijk ontkiemen, zoodat men een rijken oogst verkreeg. Vandaar dat Egypte in de oudheid de korenschuur der wereld heette. Soms echter bleven die overstroomingen uit of waren slechts gering. Zoo ging het b.v. ook in de zeven magere jaren tijdens Jozef. Daarom zag ook Farao zoowel de zeven vette als de zeven magere koeien uit den Nijl opkomen. Egypte kon dus ook wel hongersnood hebben.

In den regel echter was daar overvloed van koren, ook zelfs nog als elders gebrek heerschte. En zoo begrijpen we, dat de aartsvaders in tijd van nood naar het nabijgelegen Egypte togen, om zich daar van koren te voorzien.

Een tweede vraag is van N. S. te U en luidt:

In Tijdrekenkundig Overzicht van de Alg. Gesch. van Nuiver en Reinders leest ik:

„± 4000 j. v. Chr. Menes, de stichter van den staat Memphis.

± 3000 j. v. Chr. Amenemha of Moeris laat in Aegypte het meer Moeris graven en sticht het Labyrinth."

Is dit niet in strijd met wat we op school leerden over Bijbelsche tijdrekening?

Wat moeten we zeggen van de opvatting van J. J. L. ten Kate, F. Bettex en anderen, die de scheppingsdagen als duizenden jaren opvatten?

De eenige betrouwbare bron voor de tijdberekening tusschen Schepping en Zondvloed, is de geslachtslijst in Gen. 5. Daarop voortbouwend komen we tot ± 4000 jaar tusschen de schepping van den mensch en de geboorte van Christus. Wij doen best ons hieraan te houden en ons niet te wagen aan allerlei, nog steeds zeer onzekere gissingen.

Wat het tweede betreft, zoo heeft het woord „dag" in de Schrift, even als bij ons, verschillende beteekenissen en komt in den Bijbel zelfs vaak voor in den zin van „tijdperk." Men kan dus iemand kwalijk het recht betwisten, het zoo ook in de scheppingsgeschiedenis op te vatten.

Twee vragen doet N. N. te R.

De eerste is:

Wat is toch de oorsprong van het woord *bakbeest*?

Die vraag is zeker al meer gedaan, want omtrent dit woord heerscht veel onzekerheid. Er is al dadelijk een verschil over de *beteekenis*. In Zuid-Nederland toch verstaat men onder een bakbeest een dronkaard of liederlijk mensch; is het een vrouw, dan zegt men bakbeeste. Bij ons duidt het aan een groot, plomp of log voorwerp.

Wat den *oorsprong* betreft zoo weet men dat oudtijds een groot grof dier, bv. een zwijn, ook wel *bak* heette. In het Duitsch is *Bache* of *Bacher* nog een woord, dat een wild varken aanduidt. In het Engelsch kent men het woord *Bacon* voor *spek*. Denkelijk is ons woord bakbeest van dit *Bak* afgeleid.

Derselfde vraagt:

Waarom zegt men toch steeds: „het beleg om de stad slaan" of ook „het beleg opbreken". Hoe komt hier het woord „slaan" te pas?

Wanneer een stad belegerd zal worden, begint men met de noodige tenten voor de soldaten *op te slaan*. Is het beleg geëindigd dan gaat men de tenten weer *afbreken*. Slaan en breken kenmerken dan het begin en het einde van het beleg, en hierdoor wordt de uitdrukking verklaarbaar.

Aan W. B. die graag weten wil waar de leien vandaan komen, kan geantwoord: uit Engeland en Duitschland. Daar vindt men het leisteen, dat uit de „leigroeven", dat zijn diepten of uitgravingen in de bergen, wordt gehaald. Leisteen is schilferachtig en laat zich makkelijk in groote of kleine stukken deelen. De eene leisoort is echter veel harder dan de andere. De zachte soorten dienen om er op te schrijven. Het ruwe lei gebruikt men tot dekking van gebouwen. Ook de griffels worden uit leisteen gezaagd.

HOOGENBIRK.

INGEZONDEN STUKKEN.

(*Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie*)

VOORSTEL.

Onderstaand *Voorstel* met *Toelichtingen* is ingediend bij den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk van Amsterdam, en wordt aan de Gereformeerde Kerken ernstig aanbevolen.

De Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te..... besluit, aan de Classe..... voor te stellen, het volgende voorstel te brengen ter Particuliere Synode van.....:

De Gereformeerde Kerken, vergaderd in Particuliere Synode van....., overtuigd, dat het ten zeerste in het belang der Gereformeerde Kerken in Nederland zal zijn, te komen tot eenheid in zake de opleiding voor den Dienst des Woords, —

en van oordeel, dat die eenheid kan verkregen worden door bijeenbrenging en samenwerking van de Theol. School der Kerken en van de Theol. Fac. der V. U., mits met eerbiediging, handhaving en waarborging van beider zelfstandigheid, —

stellen aan de Generale Synode der Gereformeerde Kerken, die te Zwolle bijeenkomt, het navolgende voor:

1. De Gereformeerde Kerken, in Generale Synode vergaderd, besluiten, aan de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag een overeenkomst voor te stellen tot samenwerking tusschen de Theol. School der Kerken en de Theol. Fac. der V. U. met behoud van beider zelfstandigheid, en wel op de onder a—i aangegeven wijze.

a. Beide inrichtingen blijven ieder voor zich geheel vrij in het bepalen der vakken, die ze doceeren, en in de wijze, waarop ze hun colleges en examens inrichten.

b. Tot de colleges der Theol. School worden, behoudens andere daarvoor door de Kerken te stellen voorwaarden, geen Studenten toegelaten dan met bewijs, dat zij reeds gedurende één jaar de colleges der Theol. Fac. hebben gevolgd.

c. Tot het Candidaatsexamen der Theol. School worden, behoudens andere daarvoor door de Kerken te stellen voorwaarden, geen Studenten toegelaten dan die gedurende minstens twee jaar de colleges der Theol. School hebben gevolgd en bewijs overleggen, dat zij met goed gevolg het Candidaatsexamen hebben afgelegd voor de Theol. Fac. der V. U.

d. Voor wat het aantal college-uren der Theol. School en der Theol. Fac. aangaat, wordt een overeenkomst getroffen, die de goedkeuring heeft der Gereformeerde Kerken eenerzijds en der Vereen. voor Hooger Onderwijs anderzijds.

e. Jaarlijks wordt de regeling der uren voor de colleges vastgesteld door overleg tusschen de Hoogleeraren der Theol. School en der Theol. Fac., na goedkeuring, voor wat de Theol. School aangaat, door haar Curatorium.

f. Voor wat de college-gelden betreft, wordt overeengekomen, dat de Studenten in de Theologie hoogstens vier jaar college-geld zullen betalen, voor de helft aan de Vrije Univ. en voor de helft aan de Theol. School.

g. Hoogleeraren zijn niet tegelijk benoembaar aan de Theol. Fac. en aan de Theol. School.

h. Zoolang deze overeenkomst geldt, zal aan de Theol. School geen Doctoraal examen worden ingesteld.

i. Deze overeenkomst is over en weer opzegbaar.

II. De Gereformeerde Kerken in Generale Synode besluiten, indien de overeenkomst sub I genoemd, getroffen is, de Theol. School te verplaatsen naar Amsterdam.

III. De Gereformeerde Kerken in Generale Synode besluiten, dat, indien de overeenkomst sub I getroffen is, het tegenwoordig Praeparatoir examen vervangen zal worden door een Proponents-examen, waarvoor de voorwaarden zullen gelden, die thans gelden voor het Peremptoir examen. Voor toelating tot dit Proponentsexamen wordt, behoudens verdere bepalingen door de Generale Synode te stellen, en behoudens uitzonderingsbepalingen, door haar gemaakt, gevorderd overlegging van de Candidaatsbul der Theol. School. Het tegenwoordig Peremptoir examen vervalt.

IV. De Gereformeerde Kerken in Generale Synode besluiten, zoo spoedig mogelijk aan de Theol. School een leerstoel te vestigen voor Zending en Evangelisatie, en machtigen Curatoren der Theol. School, hiervoor voorstellen te doen.

Toelichtingen.

1. Eenheid in zake de opleiding voor den Dienst des Woords in onze Gereformeerde Kerken, zoozeer en zoolang gewenscht, is in de bestaande omstandigheden slechts te verkrijgen door bijeenbrenging en samenwerking van de Theol. School der Kerken en de Theol. Fac. der V. U., met eerbiediging, handhaving en waarborging van beider zelfstandigheid. Hierbij moet door de Gereformeerde Kerken voldoening gegeven worden aan het beding van 1892 in zake een eigen inrichting der Kerken voor de godgeleerde vorming van toekomstige Dienaren des Woords, en aan het bepaalde aangaande de Theol. School door de Generale Synode van 1893. Aan deze eischen voldoet bovenstaand voorstel.

2. Bij samenwerking van de Theol. School en de Theol. Fac., als boven is voorgesteld, kan de Theol. Fac. haar colleges en examens, overeenkomstig haar aard en doel, meer speciaal richten op de vorming der Studenten tot wetenschappelijke mannen, en de Theol. School kan haar colleges en examens, overeenkomstig haar aard en doel, meer speciaal richten op de opleiding der Studenten als toekomstige Dienaren des Woords. In verband hiermee kan het goed zijn, dat voor Studenten in de Theologie de studie aan de Theol. Fac. een jaar vroeger aanvangt en dat hun vierde studie-jaar geheel vrijgelaten wordt voor hun studie aan de Theol. School. De handhaving der vrijheid en zelfstandigheid van de Theol. School vordert echter, dat bij een eventueele overeenkomst met de Vereeniging voor H. O. de Kerken zich de volle vrijheid voorbehouden om de colleges der Theol. School geheel naar eigen oordeel in te richten, ook wat de vakken aangaat, en om door de Theol. School een eigen Candidaatsexamen te doen afnemen. Zou het Candidaatsexamen der Theol. School wegvallen, zoo zou daarmee de Theol. School als School feitelijk zijn opgeheven, Werd voor het Candidaatsexamen der Theol. School een Proponentsexamen in de plaats gesteld, zoo zou daarenboven naar de School zijn overgebracht, wat behoort tot de Kerkelijke Vergaderingen. Het Candidaatsexamen der Theol. School als inrichting der Kerken tot opleiding voor den Dienst des Woords moet natuurlijk zijn afgelegd door hen, die tot den Dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken begeeren te worden toegelaten. Het Candidaatsexamen der Theol. Fac. kan dan den toegang tot het Proponentsexamen der Kerken niet meer ontsluiten. De Candidaatsbul der Theol. Fac. kan daarom gerekend worden tot de voorwaarden, waaraan de Studenten moeten voldoen, om tot het Candidaatsexamen der Theol. School te worden toegelaten. Maar vooral behoort als voorwaarde voor het Candidaatsexamen der Theol. School gesteld te worden, dat de Studenten minstens twee, liefst drie jaar de colleges der Theol. School hebben gevolgd. De Theol. Fac. blijft vrij, voor haar colleges en examens de bepalingen te stellen, die zij noodig acht. Voorts behoort haar bij overeenkomst verzekerd te worden, dat zoolang de samenwerking der Theol. Fac. met de Theol. School voortduurt, door de Kerken aan haar Theol. School geen Doctoraal-examen zal worden ingesteld. Verder is voor samenwerking van Theol. School en Theol. Fac. met wederzijdsche zelfstandigheid slechts noodig een overeenkomst tusschen de Kerken eenerzijds en de Vereen. voor H. O. anderzijds omtrent het *aantal* college-uren, dat voor de colleges der